

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

BREJNING-HOVER-NR. OMME
LANDBOFORENING

1915 - 16. DECEMBER - 1940

RINGKJØBING
HØIERS BOGTRYKKERI

1940

1915 - 16. DECEMBER - 1940

BREJNING-HOVER-NR. OMME
LANDBOFORENING

1915 - 16. DECEMBER - 1940

KINGKJØBING
HØIERS BOGTRYKKERI

1940

TIDERNE FØR

»Skovbjerg Bakkeø« kaldte Dalgas det høje Bakkeparti mellem Holstebro og Skjern, og mellem disse to Byer blev Amtsvejen anlagt over de højeste Bakker uden smaaligt Hensyn til, at Vejen derved blev besværligere at færdes paa, men til Gengæld faar de vejfarende paa de høje Bakkerundingers Lejlighed til at glæde sig ved en vidunderlig Udsigt over et storslaet og skønt og ejendommeligt Landskab.

Sognene Brejning, Hover og Nr. Omme med tilgrænsende Dele af Vinding og Timring omfatter den højeste Del af Bakkeøen, der tillige er det højeste Bakkedrag i Vestjylland. Nogle Tal til Sammenligning med andre høje Bakker kan sige noget om dette: Tihøje i Vinding 111 m, Trehøje i Timring 103 m, Kyndelhøj i Nr. Omme 95 m, Omme Bakker, delvis i Brejning, 90 m, Hesthøj i Hover 62 m, og der er flere andre Bakker paa ca. 80—90 m; men Himmelbjerget er 147 m, og Skamlingsbanke 113 m. Naar Bakkerne ikke forekommer Beskueren særlig høje, har det sin Grund deri, at der fattes bratte Stigninger og dybe Dalslugter, og det er netop disse smukt afrundede Bakkelinjer og dybe, brede Dalsænkninger, der foruden det storslaeende giver de nævnte Sogne et særligt Præg. Der er bleven sagt saaledes om de vestjydske Bakkeøer: Landskabet blev som et Hav, der gaar i store Dønninger og saa pludselig stivner. Men hvorledes blev de saaledes?

Ja, det har sin særlige Historie, der ligger Tusinder af Aar før vor Tid, men alligevel bør kendes af de Mennesker, som bebø Skovbjerg Bakkeø og gør deres Livsgerning der ved at dyrke dens frugtbare Jord; og som har dens ejendommelige Skønhed daglig for Øje.

Skovbjerg Bakkeø med flere mindre Bakkeøer længere mod Syd er den ældste Del af Danmark, naar vi ser bort fra Undergrunden, og derfor har de bløde Landskabslinjer, thi Tiden af-

runder Bakkerne og fylder Dalene, og dette var især Tilfældet under den sidste Istid. Tre Gange er Polarens Kulde trængt frem mod Syd og har dækket Nordeuropa med et mægtigt Islag. De to første Gange hele Danmark, men den tredie Gang blev Vestjylland udækket. Imellem hver Istid var der en ret varm Periode, og da Isen anden Gang trak sig tilbage for ca. 60 Tusinde Aar siden, var Skovbjerg Bakkeø og de andre mindre Bakkeøer dannede, men endnu ikke afrundede. Sten og Ler og Sand havde Isen ført med sig fra Norges, Sveriges og Finlands Fjelde, og med sin uhyre Vægt og fremadglidende Bevægelse havde den skubbet Jorden op til høje svære Bakker, der fortæller om de uhyre Kræfter, Naturen kan udfolde.

Isen kom jo igen for tredie Gang, men standsede, da den kom til Bakkeøerne, og hvis vi for ca. 20 Tusinde Aar siden kunde have staaet med en Kikkert paa Tihøje — helst en Solskinsdag, vilde vi have faaet et storslaaet Syn. Vi vilde da kunne have set en stor Del af den mægtige Isrand i alle Regnbuens Farver, og den strakte sig fra Bovbjerg mod Øst til Syd for Struer, bøjede saa af mod Syd til Frøjk ved Holstebro og derfra omtrent, hvor Viborg Landevej er, og Øst om Karup, men Vest om Silkeborg og videre mod Syd. Smeltevandet borede sig frem gennem Jordlaget under Isen og dannede Tunneller, af hvis Porte det vældede frem med stor Kraft som en rivende Strøm, der medførte Sten, Sand og Ler. Sandet dækkede efterhaanden det lavere liggende Landskab omkring Bakkeøerne; Ler og Kalk (Mergel) kunde kun bundfældes, hvor Vandet kunde komme i Ro, og saaledes dannedes de store, men ret ufrugtbare Sandflader uden om Skovbjerg Bakkeø, saasom Klosterhede og Karup. Bakkeøernes Natur var i denne sidste Istid den saakaldte Tundra, idet Sommerens Varme kun formaaede at optø lidt af Jordoverfladen, der ved Sommerregnen blev saa vandfyldt, at den blev flydende og gled fra Bakkens Top ned i Dalen, og Bakkerne og Dalene fik de Linjer, som de har til Dels den Dag i Dag.

Før Istiden har der snart været Hav og snart Land. Danmark har engang været en Del af et stort varmt og tørt Fastland med Saltsøer (Permtiden), og derfor støder man ved Boringer paa Salt, og siden blev der i Stedet for et varmt Hav, hvori der foregik mægtige Kalkdannelser (Kridttiden), og derefter blev der igen i alt Fald i Vestjylland et sumpet Lavland med fugtigt Klima og

ypig Plantevækst og Skovmoser, og da Sandet igen sank og blev Havbund, dækkedes det hele med Sand, der med sin Vægt forvandlede Skovmoserne til Brunkulslejer, hvoraf der er flere i Nr. Omme. Endelig steg Landet af Hav igen, og Istiden gav Danmark den Overflade, hvis Beskaffenhed betyder saa meget for Jordens Dyrkere og dermed for hele det danske Folk, men ældst er altsaa Bakkeøerne og derefter Sandfladerne, der begrænser dem, og saa ca. 20 til 30 Tusinde Aar efter afdækkedes det øvrige Danmark, men ingen langvarig Tundratid har der afrundet Bakkerne som her, og ofte minder de om et Hav med krappe Bølger, der er størknet, men ogsaa det har sin Skønhed.

Med den stigende Temperatur trak Isranden sig tilbage mod Nord efterfulgt af en ny Plante- og Dyreverden. Herom giver Tørvemoserne uvurderlig Oplysning, thi de bestaar af tynde Lag, som ved Mikroskopets Hjælp kan tælles, og ligesom Aarringene i Træer giver Besked om deres Alder, saaledes giver Tørvelagene Oplysning om, hvor mange Aar der er gaaet siden Istiden, og tillige om den vekslende Plante- og Dyreverden, der har været.

Først dækkedes vore Bakkeøer ligesom det øvrige Danmark af Polarplanter, og senere trænger Skoven frem. Først Bævreasp (Blinger), Hvidbirk og Skovfyr og derefter Eg. I vore Sogne støder man atter og atter i Moserne mod svære Rester af disse Træarters Stubbe og Rødder, og der er ingen Tvivl om, at største Delen af Bakkeøen har været bevokset med Skov, der i Tidens Løb forsvandt ved Menneskers Uforstandighed: Jernudsmeltning, Løsdrift af Kreaturer og Borthugning af de kraftigste Træer til Bygninger, Brændsel og Hegn, altsaa de Træer, som skulde kaste Frugt til en ny Slægt, og Vestenvinden og Lyngen fuldbragte Ødelæggelsen saa fuldstændig, at kun lidt Kratskov blev tilbage, f. Eks. det smukke »Brejning Krat«, men Moserne fik derved en stor Betydning for Beboerne i vor skovfattige Egn.

De første Mennesker her kom vel for ca. 6000 Aar siden, og de har levet af at fiske i vore Vandløb og Smaasøer og af Jagt og som Opsamlere af alt det, der kunde tjene til Livets Ophold, altsaa en primitiv Tilværelse, og naar Udbyttet blev dem for lille, flyttede de andre Steder hen. Først da de begyndte at dyrke Jorden, kan der tales om en Bebyggelse, og det er sandsynligst, at den fandt lettere frem i Brejning og Hover end i Nr. Omme. Hover med sine sunde, muldede Jorder langs Aaløbet gav en ud-

mærket Betingelse for en fast Bosættelse, og Brejning havde i større Udstrækning end Nr. Omme sunde Jorder, der let lod sig bearbejde med Datidens primitive Redskaber, hvorimod Nr. Omme med sine mange Dale med tung Jord og Bakkeskraaninger frembød flest Hindringer, og derfor maa der sikkert have været forholdsvis flere Bebyggelser fra den ældste Tid af i Brejning og Hover end i Nr. Omme, et Forhold, der næppe har ændret sig i de følgende Aarhundreder.

Den Jord, som egnede sig bedst til Dyrkning, har antagelig været taget i Brug omkring Aar 1200, og Beboerne i vore tre Sogne har da haft Kraft og Mod til paa den Tid at bygge en Kirke af Granit i hvert Sogn. »Den sorte Død« ramte vel ogsaa disse Sogne, men der var sikkert nogen Fremgang ogsaa der som i det øvrige Land indtil den forfærdelige Tid fra 1625 til 1660, da Jylland blev oversvømmet af Fjender og Venner under fire Krige, og Vennerne, polske og brandenborgske Hjælpetropper, var de værste, men det er en Kendsgerning, at Tropperne, Fjender eller Venner, søgte først og fremmest Byerne for at faa Husly, og derfra plyndrede, skændte og brændte de i de nærmeste Sogne, men vore tre afsidesliggende Sogne slap sikkert billigt, saa det den Gang kunde være godt at bo afsides, og maaske dette kan være Tilfældet endnu.

Herremands- eller Bispævælde har aldrig i nævneværdig Grad kuert eller trykket vore tre Sognes Beboere, og at dette har haft sin Betydning, da den aandelige og materielle Udvikling, som var begyndt i vort Land, naaede hertil, er der ingen Tvivl om. De var opdraget til strengt Arbejde og Nøjsomhed; men kuert var de ikke som saa mange af Danmarks Bønder, thi Frihed og Retsfølelse havde de arvet efter Fædrene, og disse Goder forstod de ofte forunderlig godt at værge, og Muligheder for Fremdrift var rigt til Stede.

Sognepræsten i Nr. Omme-Brejning, Jens Lauridsen Handbjerg, ca. 1638—59, har paa Latin givet en Beskrivelse af disse to Sogne. Efter denne skulde der i hans Tid have været 30 Gaarde i Nr. Omme, og Beboernes Antal kan vel antagelig have været ca. 200. I Brejning har der været flere, men færre i Hover som det mindste Sogn, idet Brejning, Hover og Nr. Omme er henholdsvis 7424, 3209 og 7527 ha og Befolkningstallet i 1801 ligeledes henholdsvis 360, 155 og 232, og vi bliver ved disse Tal

mindet om noget for vor Tid næsten uforstaaeligt, at der finder saa godt som ingen Befolkningstilvækst Sted her i Landet fra omtrent Aar 1400 til Bondereformernes Tid, der tog sin Begyndelse, da Kronprins Frederik kom til Magten 1784. Samtidig med, at Befolkningsantallet var den samme, var ogsaa den Maade, man drev Landbruget paa, og den Maade, man levede paa, den samme gennem de mange Aar, thi den danske Bondestand var stivnet. Det store Skub fremad kom med de store for hele det danske Samfund gennemgribende Landboreformer, der bragte Bondestanden ind i en Udvikling fremad, som aldrig trods skiftende Tider er bleven standset indtil vor Tid. Men nu vore tre Sogne:

Da Overklassernes Tryk havde været lidet mærkbart her, gav Reformerne ikke den store Befrielse som mange andre Steder, men de medførte dog en Udstykning af Udmarkerne: Nørhede, Nr. Omme-Brejning Fjalde, Opsund osv., og en Bebyggelse af Parcellerne begyndte omkring 1840, hvorved Befolkningsantallet forøgedes betydeligt, og en Forbedring af Landbruget fandt ganske langsomt Sted. Det er derfor muligt, at da det rygtedes, en Bondemand Ole Kirk i Ulfborg var valgt ind i den raadgivende Stænderforsamling i Viborg 1834, at først da følte de fremmeligste det som en Varsel om en stor og ny Fremtid, og ret betænkt, saa har de ældre nulevende oplevet noget tilsvarende, da en Skolelærer blev Kirkeminister og en Bondemand Landbrugsminister 1901.

Først efter det ulykkelige Aar 1864 foregaar Udviklingen hurtigere og ikke mindst i vore tre Sogne, og hertil virkede især Gennemførelsen af den vestjydske Længdebane og den Bevægelse, som udgik fra de grundtvigske Folkehøjskoler, hvis Motto egentlig siges med disse kendte Ord: »Oplysning være skal vor Lyst, er det saa kun om Sivet, men først og sidst med Folkerøst, Oplysning om Livet.«

I 1860 forelagde Biskop Monrad som Forslag til Lov om en jydsk Tværbane fra Langaa til Viborg og Skive til Struer med den Bemærkning, at Vestjylland næppe kan nøjes med en Hestebane. 1861 blev det bestemt, at Banen skulde føres videre til Holstebro med den Bemærkning af Monrad, at herved var ogsaa Vestkystens Interesser varetagne. Skulde det vise sig nødvendigt, at Vestkysten ogsaa skulde have en Længdebane, burde det være en let Lokomotivbane — det blev heldigvis en svær i Stedet for. Holstebrobanen aabnedes for Driften 1866, og i Følge en ny Lov

1868 gennemførtes Banen videre til Ringkøbing 1875 og lidt senere samme Aar til Varde. Dette gav Stødet til en rig Udvikling i de Sogne, der fik Banen, og de tilgrænsende Sogne. Ulfborg var i Forvejen »et Hestehoved« foran, idet der afholdtes vistnok det første Dyrskue her i Landet 1831. Lem blev ogsaa et af de førende Sogne, og Trangen til Dygtiggørelse og Udvikling bredte sig til Hover, Brejning og efterhaanden til Nr. Omme med Mod og Lyst til at tage fat paa de mange Opgaver, der var givet den Slægt, der nu staaer som ældre Mennesker i Tidens Strøm. Heden gav over alt Landskabet, særlig i Nr. Omme et mørkt Præg; Jorderne var kalkfattige, og baade Brejning og Nr. Omme manglede let Adgang til Mergel, der oftest laa dybt nede og førtes op af de saakaldte »Rammehuller«; store Arealer var sure eller tunge og vandfyldte, saa Sæden ofte blev saet i Maj, og Høsten kom derfor sent, og Kærneudbyttet blev lille, og der dyrkedes Rug, seksradet Byg, graa Havre, Kartofler, lidt Forsøg med Turnips og daarligt Græs. Køerne var kun lidt ydedygtige og deres Fodring mangelfuld, Mælkens Behandling yderst primitiv de fleste Steder, og Smørret blev derefter. Arbejdsredskaberne var ikke bleven forbedret i mange Aar, altsaa Plejlen, Svingploven og dansk og svensk Harve, Bygningerne var smaa og upraktiske og Landskabet fattig paa Haver og Skov. Hertil kom, at Landbruget kom ind i en farlig Krise fra ca. 1880 til 1896. Smørret gav da ingen Indtægt af Betydning. En god Kælveko kostede fra 80 Kr. og til lidt mere, og i 1896 var Prisen paa Slagterisvin en Tid nede paa 16¹/₂ Øre pr. Pund levende Vægt. Ikke underligt, at en af Egnens dygtigste Landmænd, Gaardejer Peder Andersen, Ravnsbjerg, udtalte paa den Tid, at dersom der ikke snart kom en Lysning, gik Bonden til Grunde. Og dog var der meget, som kunde hjælpe igennem til en lysere Tid kom. Mangen Bonde sad nemlig »kvit og frit« paa sin Gaard, og var der en Prioritet, saa var den især set med Nutidens Øjne lille, og ligesaa var Skatter til Stat, Amt og Kommune smaa, og Arbejdskraften billig, og endelig kunde man næsten selv frembringe alt til Føde, Klæder og andet Husbehov, saa Købmands- og Haandværkerregningerne var smaa, og endelig var det saaledes, at det var anset for en Skam ikke at kunne klare sig selv, og derfor gjorde enhver, hvad han kunde.

I disse Aar kom det til at staa mere og mere klart, at skulde Landbruget vinde frem til Tider, hvor Bonden fik Løn for sit

Arbejde, saa skulde Jordens Afgrøde omdannes til første Klasses forædlede Produkter som Smør, Kød, Flæsk, Æg osv., Tanker, der faldt ypperligt sammen med Andelstanken. Der kom en overordentlig sund og lykkelig Tidsperiode fra 1896 til 1914. Det blev en Sammenslutningernes Tid, hvor Gaardmænd og Høusmænd tog et fælles Tag uden smaaligt Hensyn til det Offer, som den enkelte maaske selv maatte bringe, og det viste sig, at saa kunde man naa frem, hvor den enkelte ikke kunde. — Storsindet, der ligger til Grund for al Andelsbevægelse, har sin Rod i de Tanker, som udgik fra den grundtvigske Folkehøjskole, og i Udlandet har man ofte set med Undren paa, at den danske Bonde gav glad Afkald paa Forrettigheder til Hjælp for andre, men i Virkeligheden hjalp han derved ogsaa sig selv, thi den danske Bondestand vandt frem derved, og den Dag, han ikke forstaar dette og i Stedet for lader Egoismen sidde i Højsædet, da gaar vi igen ind i en fattig Tid, fattig paa Idealer, fattig baade timelig og aandelig.

En Begyndelse blev gjort, da Aug. Fenger Bilring sammenkaldte til et Møde i Videbæk Kro 1888, i hvilket »Vorgod-Brejning med omliggende Sognes Landboforening« blev stiftet, og mange baade i Hover og Nr. Omme blev Medlemmer. Samme Aar fik Brejning sit Mejeri i Spjald, hvortil den østlige Del af Hover sluttede sig samt en Kreds af Gaarde i Nr. Omme, nemlig Sinkjær, Kodal, Grønbjerg, Ommegaard, Holmgaard, Præstegaarden, Kiddal og Klisbjerg indtil 1899, da Nr. Omme fik sit eget Mejeri i Grønbjerg. Der var altsaa Fremgang paa mange Omraader, men Nr. Omme var stadig bag efter, hvilket især gav sig et Udtryk i Ejendomspriser. Saaledes blev Præstegaardens Moseparceller solgt 1896 for 8 Kr. pr. Td. Land, siden under Verdenskrigen kostede noget af samme Jord flere Tusinde Kr. pr. Td. Land, Nygaard paa ca. 400 Tdr. Land, maaske Sognets bedste Gaard, gode Bygninger og god Besætning, kostede nogle Aar senere 19,500 Kr., men solgtes siden for over 90 Tusinde Kr. Sognet havde ogsaa stadig Navnet »sølle Om« hæftet paa sig. Saa skete der noget, som bidrog til at sætte Skel mellem Fortid og Fremtid, og der tænkes her først paa den store Betydning som »Ringkøbing—Ørnhøj Banen« fik paa de tre Sogne, og det kan vel derfor forsvares at drage lidt af dens Tilblivelseshistorie frem.

I Nærheden af Aaret 1900 søgte August Fenger, Bilring at

vække Stemning for en Bane fra Troldhede over Videbæk og Spjald til Ulfborg, og han indbød ogsaa til en Forhandling om den Sag i Nr. Omme Skole. Skolestuen var fuld af Sognets Mænd, thi her var noget, som interesserede alle, men Fengers Forslag fandt ingen Tilslutning der, da Banen skulde gaa uden om Nr. Omme. Haabet om en Bane i det store jernbanetomme Rum faldt ikke til Ro i de følgende Aar, og saa skete der endelig noget, som gav Fantasien og Tanken Vinger; thi det af Rigsdagen nedsatte Baneudvalg foreslog i dets Betænkning — vistnok i Vinteren 1907—08 — en Bane fra Troldhede til Ulfborg og en anden fra Ringkøbing over Hover til Aulum med Krydsningsstation i Nr. Omme. Disse Baner blev vedtaget i Folketinget, men i Landstinget ændret til en privat Bane fra Ringkøbing til Nr. Omme, og en Statsbane fra Skjern til Videbæk. I et Møde paa Hotel Ringkøbing blev der Enighed om, at det var en Livsbetingelse for Ringkøbing—Nr. Omme Banen, at Brejning kom med, og det gik Rigsdagen med til, og Borgmester Finsen, Ringkøbing, arbejdede med stor Energi for at faa Banen gennemført saa hurtig som muligt. Ørnhøj blev Endestation, og den 14. Novbr. 1911 blev Banen aabnet. Anlægssummen var anslaaet til 1,2, men blev 1,4 Million Kr. Banen kom til at bidrage meget til den stærke Udvikling, der fulgte efter i de forhen afsidesliggende Sogne, og vel mest i Nr. Omme, hvor Udviklingen var mest øjensynlig; den havde jo hidtil været bagefter, men naaede nu frem til at blive jævnbyrdig med de to andre Sogne.

Dernæst skal som skelsættende nævnes den Begivenhed, som nu efter 25 Aars Forløb giver Anledning til denne Skrifts Fremkomst. I en underlig unormal Tid blev »Brejning-Hover-Nr. Omme Landboforening« til, og i en underlig Tid har den levet; en Tid, da Verdens Pulsslag slog hurtigere end nogen Sinde før i Historien. Den fødtes under Verdenskrigen, da Norden laa som fredlyste Lande, medens Krigen rasede rundt om os, og da alt, hvad der kunde sælges eller købes, laa i høje Priser og Pengerigeligheden stor — endda med Kr. over Pari. Tre Aar efter, 1921, var Velstanden som blæst bort, og Kronen sank ned til Nærheden af dens halve Værdi og Bankkrakker og Falitter almindelig. Tiderne bedredes dog hurtigt, Kronen kom i Pari, og Fremgangen kulminerede baade med gode Priser og Eksportens Størrelse i 1929. Men samme Aar kom den voldsomme Krise i de Forenede Stater

i Nordamerika, hvori mange Millionærer i Løbet af faa Dage blev til fattige Mennesker. Det var saa langt borte fra os, men som Bølgeringe, der breder sig, naaede Krisen hertil midt Sommer 1931 med en hidtil ukendt Farlighed, thi nu var Skatterne store, og Prioriteterne høje og Arbejdskraften kostbar, og det kan ikke underkendes, at dersom vor Landboforening som alle Landboforeninger Landet over ikke havde øvet sin Gerning forud og under Krisetiden, var den bleven langt sværere at komme igennem, thi Landbrugets Ydeevne var mere end fordoblet. Atter gik det fremad indtil den nuværende Verdenskrig, som Danmark og Norge imod deres Vilje er blandet ind i, og ingen ved, hvad Fremtiden vil bringe.

Nu kunde der maaske spørges: Er der nogen Grund til at dvæle ved vor Hjemstavns Tilblivelseshistorie og vore Fædres Fortid, og kan det vel interessere nogen, hvad denne Slægt har øvet i en Tid, hvori der forekommer saa forfærdelige Begivenheder?

Til det første kan der svares saaledes, som der engang er bleven sagt: Ikke alene ved at se noget, men ogsaa ved at vide noget, kommer man til at elske den Eng, hvor man bor. — Desuden kunde vi maaske lære noget af den islandske Saga. Da Gunnar fra Lidarendi rider fra sit Hjem som en landsforvist, vender han sig endnu engang om og ser hjem. Da udbryder han: »Fager er Lien, Tunet er slaaet, og Markerne gulner til Høst, jeg kan ikke tage herfra.« Saa rider han tilbage til sit Hjem, thi hellere vil han kæmpe for det og dø. Det lyder saa stærkt, men noget af det maa Bonden føle, dersom han skal være fuldud værdig til Navnet. — Endelig kunde vi lade Tankerne forme sig paa en lignende Maade, som det engang skete for Søren Kirkegaard, nemlig saaledes: Det hele synes saa smaat i Forhold til Verdensbegivenhederne, og dog er det det allerbetydeligste for os, thi det er vor egen Historie, de tre Sognes Historie, om det, den nuværende Slægt ved en Landboforening har øvet for at føre denne Egns Beboere til bedre Levevilkaar og derved skabe Grundlag for større Livslykke.

DE 25 AAR

Den 16. December 1915 stiftedes »Brejning-Hover-Nørre Omme Sognes Landboforening«. Forud havde et Udvalg paa 8 Mand fra de tre Sogne gjort et stort Arbejde, idet de havde vakt Interesse for Sagen, faaet tegnet 400 Medlemmer og udarbejdet Forslag til Love. Den stiftende Generalforsamling fandt Sted i Spjald Afholdshjem, og Udvalget havde valgt Ole Østergaard som dets Ordfører, og Forsamlingen valgt Kristian Kjærgaard som Forhandlingsleder. Forsamlingen blev snart stillet over for Spørgsmaalet: Skal der paa det foreliggende Grundlag stiftes en Landboforening for denne Kreds? Efter en Forhandling fandt Afstemningen Sted med det Resultat, at saa godt som alle stemte for den, og ingen imod. Derefter oplæstes Udvalgets Forslag til Love, idet de enkelte Paragraffer blev oplæst og vedtaget hver for sig og dernæst alle under eet med nogle faa Ændringer.

Dermed var Landboforeningen stiftet, en Begivenhed, som fik stor Betydning for de tre Sognes Udvikling i de efterfølgende vanskelige Aar. En Bestyrelse paa 7 Medlemmer valgtes samme Dag, nemlig: Kristian Snogdal, Karl Højgaard og Niels Agerbo for Brejning, Jens Peder Iversen for Hover og Karl Falkesgaard, Ole Østergaard og Niels Kjærgaard for Nr. Omme. Endvidere valgtes et Planteavlsudvalg paa 3 Medlemmer, nemlig: Martin Mortensen, Nr. Omme, Anders Andersen, Hover, og Mikael Mikelsen, Brejning, og i det første Bestyrelsesmøde valgtes Ole Østergaard som Formand. Kort efter indmeldtes Foreningen i »De samvirkende landøkonomiske Foreninger i Ringkøbing Amt« og i »Foreningen af jydsk Landboforeninger«. Først flere Aar efter, nemlig 1935, blev Foreningen optaget i »Det kongelige danske Landhusholdningsselskab«. Christiansen, Ringkøbing, blev antaget som Foreningens første Konsulent, og den var nu færdig til at tage fat paa de mange Opgaver, som laa for Haanden.

Der var forud bleven sagt af de forsagte: Det gaar ikke, Foreningen er for lille, og hvorledes skal det blive muligt at holde et Dyrskue, som vi kan være bekendt, med den Dyrebestand, som staar til Raadighed, og hvorledes skal der i det hele taget blive Penge til Konsulent og meget andet, saa der kan blive udrettet noget. Disse Stemmer er forstummet for længe siden.

Opgaverne var store og laa ligefor: Et Oplysnings- og Opmuntrinsarbejde. Vore tre i Virkeligheden frugtbare Sogne skulde bære en langt større og værdifuldere Afgrøde end hidtil, og samtidig hermed skulde der oparbejdes en forædlet, værdifuldere og ydedygtigere Husdyrbrug. Det er ikke et Tilfælde, at der straks valgtes et Planteavlsudvalg, men først 1934 et Husdyrbrugsudvalg, thi først maatte Jorden kultiveres, saa den kunde give rigere Afgrøder. Der kunde godt de første Aar efter Foreningens Oprettelse falde Udtalelser paa dens Sommerudflugter som: »Saaledes kan der ikke avles hos os hjemme!« — Jo, det var netop det, der kunde, og det er siden bleven vist, at der kan.

En Opremsning af det, som Bestyrelsen og Udvalgene satte i Gang, kan let blive trættende, men lidt skal der nævnes for at faa et nogenlunde sammenhængende Udsyn over de 25 Aar.

Fra anerkendte Avlssteder skaffedes der Sædekorn til Fremavl, og samtidig fæstedes Opmærksomheden paa Kartoffelavl. August Fenger havde for flere Aar siden indført en Kartoffel, der gik under Navnet »Fengers Kartoffel«. Den var en god Spisekartoffel, men der var en Mulighed for en endnu bedre, og der blev gjort Forsøg med flere Sorter. En af dem, up to date, var meget modtagelig for Kartoffelskimmel, og der blev gjort Prøvesprøjtninger med Bordeauxvædske og anskaffet 2 Rygsprøjter til Medlemmernes Afbenyttelse. Det maa huskes, at de første Aar laa i Verdenskrigens Tegn, hvorved Arbejdet blev vanskeligere. Saaledes maatte Landboforeningen paa den Tid under en Misvækst træde hjælpende til med at skaffe Saasæd, og Husmændene kunde faa mindre Partier af Stamsæd, og siden gjordes der Forsøg med flere Kornsorter, og Bestyrelsen lod Foreningen indmelde i Landbo- og Husmandsforeningernes Frøsalg i Roskilde.

Det stod naturligvis klart for Bestyrelsen fra første Færd af, at skulde der blive Fremgang, saa maatte Jorden tillige bringes i bedre Kultur. Store Arealer var sure eller vandfyldte, og næsten

over alt var Jorden fattig paa Kalk, Kali, Fosforsyre og Kvælstof, altsammen noget, som ikke var saa let at ændre, thi dertil maatte der Tid, Penge og Arbejde. Der blev gjort Gødningsforsøg og efterhaanden Jordbundsundersøgelser for at fastslaa, hvor store Mængder af Kalk, Kali og Superfosfat, der skulde tilføres for at opnaa det højeste Udbytte. De to sidste kunde hurtig tilføres Jorden, men med Kalken var det anderledes, da baade Brejning og Nr. Omme var fattige paa Mergellejer. Her fik Banen en stor Betydning, idet den billigst kunde føre den manglende Mergel fra Mergellejet ved Lervang St. til Stationerne i alle tre Sogne, og selvfølgelig blev der dannet et Mergelselskab, og Ole Østergaard blev Formand.

Hidtil havde man givet Jorden af den Mergel, som blev hejst op af »Ramhuller«, og Kendetegnet paa, at det var Mergel, man fik op, var dette, at den kunde »koge« ved Tilsætning af Svovlsyre; muligt var der ikke mere end nogle faa pCt. Kalk, og der fremkom herved en Fare, idet Lervangmergelen indeholdt mellem 50—60 pCt., og hvis man merglede som før, kunde Afgrøderne blive angrebne af »Lysplet« eller »Gulspids«, og begge Dele var her ret ukendte. Det gik ogsaa galt for mange. Det var naturligvis Konsulenterne, der var de vejledende, og siden er det blevet hævdet, at de opfordrede til stærk Mergling uden at tilføje en Advarsel, men dette er ikke rigtigt, thi sandt er det, at de netop advarede, men mange lod det gaa upaaagtet hen. Alligevel fik Tilførselen af Mergel en vældig Betydning, der gav sig Udslag i en langt større Frodighed som altid, hvor den tilføres kalktrængende Jorder. Det var egentlig et imponerende Arbejde forbunden med stor Bekostning, der blev udført i faa Aar, idet der i Aarene 1912 til 1940 er tilført de Sogne, som Landboforeningen omfatter, ca. 20000 Vognladninger eller 24000 Kubikfavne Mergel, og regnes der med ca. 2 Kbfv. pr. Td. Land, bliver det ca. 12000 Td. Land, der er merglet i førnævnte Aarrække.

Nu er det den selvfølgeligste Sag at tilføre Jorden Kvælstof i Form af Chilisalpeter eller svovlsur Ammoniak, men Virkningen af de første Forsøg med Chilisalpeter var saa stor, at det næsten blev betragtet som et Mirakkel.

Det er navnlig i »de 25 Aar«, at Dræningen har taget Fart. Maaske mest i Nr. Omme, hvor den tiltrængtes mest, men vel næsten i ligesaa høj Grad i Brejning og Hover. Det kunde være

interessant at faa opgjort, hvor mange km Ledning ialt, eller hvor mange Tusinde Drænrør, der er lagt ned, men en Opgørelse heraf kan ikke gives. I Forbindelse med foranstaaende skal de aarlige Markmøder nævnes, thi de gav en Forstaaelse af saa meget vedrørende Afgrøderne og var derfor af stor Betydning. De har derfor ogsaa haft god Tilslutning, og Konsulenten er Midtpunktet i den mødte Flok. Hvor meget, der skal komme ud af saadan en Markvandring, som den ogsaa betegnede kaldes, beror næsten heltud paa Konsulenten, der helst skal være alvidende, og det hele former sig som en Anskuelsesundervisning, der kan gøres i høj Grad belærende og interessant, idet Undervisningsmaterialet er til Stede i rigt Maal. Desuden opmuntres ved Præmiering til at yde det bedst muligt, og der er ialt — indtil nu — uddelt 115 Præmier, nemlig: for Roemarken 61, Havebrug 17 og hele Markbrug 37.

Ikke mindre betydeligt har Arbejdet med Husdyrbruget været, og et Samarbejde med Kvægavls-, Hesteavls- og Kontrolforeningerne var den naturlige Vej for at vinde frem. Heller ikke Fjerkræet glemtes, idet der blev oprettet et Avlscentre. 1920 valgtes et Ungdomsudvalg, 1927 et Husholdningsudvalg, nemlig Anna Næsgaard, Brejning, Karoline Christensen, Hover, og Magdalene Vestergaard, Nr. Omme, og 1934 et Husdyrbrugsudvalg.

Hvor vidt kom man saa Aar efter Aar? Ja, det skulde de aarlige Dyrskuer og Planteavlsudstillinger kunne give et klart Svar paa. Dyrskuerne er saa vidt muligt skiftevis bleven afholdt aarlig i Spjald og Grønberg oftest i Forbindelse med en Udstilling af belærende Plantesamlinger: Ukrudtsplanter, kalkskyende og kalktrængende Planter eller syge Planter osv.

En saadan Dyrskuedag er Landbrugets Festdag. Den holdes midt i Skærsommertiden, da Luften er varm og Himlen blaa og Naturen i sin største Fylde. Det danske Flag vajer over Dyrskuepladsen og danske Melodier lyder ud fra Musiktribunen paa Pladsens Midte og fortæller, at der er Fest; men det, som giver Dagen dens særlige Præg, er de mange Lyde fra saa vidt forskellige Individuer, som et Dyrskue spænder over, men ogsaa dette, at alle skal være med baade fra Land og By; ikke blot Mændene, nej Konerne med og Børnene, store og smaa, og Feriegæster tit Langvejs fra. Alle nyder, kun Dommerne har travlt lige fra den tidlige Formiddag, og det, hvormed Interessen samler sig, er de

udstillede Dyr, der bedømmes af Dommere og Ikkedommere, og der er nok at øve sig paa lige fra de muskuløse Tyre til ydedygtige Køer og ungdommelige Kvier, store glubske Orner og vægtige Grisesøer med Grise, Faar, Kaniner, Høns og Duer. Lidt for sig selv staar Følhopperne med Føl, alt i alt en rigtig Landboernes Verden, ofte Resultatet af mange Aars maalbevidste Arbejde fremad. Til allersidst Slutfinalen: Alle samles om Tribunen, og Dyrskuets faar sin Dom; de præmierede Dyr trækkes frem, og Præmierne uddeles, og Kongen og Fædrelandet faar sit Hurra, thi Dyrskuets er en dansk Dag, da enhver føler sig æret ved at være en dansk Mand eller Kvinde. Saa tømmes Festpladsen, og det næste er hyggeligt Samvær omkring Kaffebordet og til sidst Dans, der begrænses til Kl. 12 eller 1. Her har ikke været Gøgl af nogen Art eller Spor af Spiritus. En smuk Dag! Er det saa alt? Nej, Dyrskuets har sit praktiske Formaal, som er saa absolut det betydeligste, nemlig dette at hæve Husdyrbestanden op til større Fuldkommenhed med Hensyn til Dyrenes Bygning og Ydelse, og Bedømmelserne ved Skuerne viser, at det gaar i den tilsigtede Retning, nemlig — med smaa Svingninger — en tydelig opad-gaaende Linje, hvilket nogle faa Uddrag af Dyrskueprotokollen vil vise.

1917 udtaler Statens tilsynsførende Dommer sig ret anerkendende om de fremstillede Dyr. 1919: Det maa siges til Udstillernes Ros, at de har set kritisk paa Dyrene, før de trak dem til Skuet; alle de mer eller mindre umulige blev hjemme.« — Man kan vel gaa ud fra, at dette har ikke været Tilfældet ved de forrige Skuer, hvor der ogsaa har været sagt: »For megen Uensartethed i de nederste Rækker.« 1920: »Gennemgaaende møder Dyrene mere velplejede og i bedre Kondition end i Fjor, men det er dog ikke alle, der kender det gamle Ord: »Plejen er det halve Foder.« 1937: »Skuet er det største, som har været i mange Aar, og med Hensyn til Kvalitet er der en glædelig Fremgang at spore.« Trods Mund- og Klovsyge er dette Standpunkt bleven holdt siden.

Endvidere er der foregaaet en Forskydning mellem de tre Kvægracer: Korthorn, jydsk og rødt Kvæg. 1917 indtager Korthorn absolut Førstepladsen, jydsk Kvæg er kun sparsom fremstillet, og af rødt Kvæg var der intet. 1924: »Det er særlig Korthornsudstillingen, der giver Skuet dets Præg,« og 1926: »Af Kvæg er

kun Korthorns repræsenteret, men til Gengæld ret fyldig og af meget god Kvalitet.« I 1930 begynder jydsk Kvæg igen at gøre sig gældende paa Skuet. 1933: »Særlig Malkeracerne, ikke mindst den jydske, er godt repræsenteret, men ogsaa en Samling røde Køer med første Klasses Ydelse og Form.« — Med Hensyn til Hopper med Føl og unge Hopper samt Svin har der været en ret jævn Opgangslinje, og Dommen lyder for de førstes Vedkommende 1917 saaledes: »Samlingen jævn stor, men Kvaliteten maa til Dels betegnes som ordinær,« og om de fremstillede Svin lyder det: »Lille, men god,« men i 1936: »Der er en ret stor og smuk Fremstilling af Landracesvin«, og om Heste i 1937: »Der er udstillet mange gode Heste, bedre end ved tidligere Skuer.« Dyrskuerne giver saaledes Oplysning om Husdyrbrugets Udvikling og Retningslinjer, og navnlig fastslaar de den store Betydning, de gode Tyre har for Kvægets Udvikling fremad.

Endelig har Dyrskuet ogsaa den Betydning, at den giver Anledning til Sammenligning og Vurdering af egne og andres Husdyr, altsaa Øvelse i at bedømme dem, og det betyder ikke mindst for den unge vordende Landmand, og Dyrskuet skal i det hele taget være en Spore til sund Fremdrift. Det, som man forstaar paa et Dyrskue ved Ordet »Spidser«, har der ikke været, og det er vist godt, thi disse Spidser har en Tilbøjelighed til at opfange alles Opmærksomhed, saa alt andet kommer til at staa i Skyggen, og det kan let føre til, at gode Dyr, Resultatet af flere Aars maaltbevidst Stræben, slet ikke udstilles, thi man ved paa Forhaand, hvem der skal have 1. Præmie, Ærespræmie og særlig hæderlig Omtale, og »Askepot« ønsker man ikke at være; dog maa det ikke glemmes, at der, hvor disse Spidser er, gives der større Mulighed for Fremskridt. Al Tale om, at det er spildte Penge, Staten giver til de smaa lokale Dyrskuer, og at kun de store Skuer omfattende hele Landsdele har Betydning, maa forstumme. Nej, i Virkeligheden kan en Landboforening uden Dyrskue næsten ikke tænkes, og i Erkendelsen af vore Skuers Betydning giver aarlig Ringkøbing Landbobank, Ringkøbing og Omegns Sparekasse og Ringkøbing Bank og Svineslagterierne i Holstebro og Skjern samt Borgere i Spjald og Grønbjerg og flere andre Ærespræmier.

En Landboforening er som den lille Celle, der har sit Arbejde at gøre, men Maalet fælles med alle de andre Celler, og de bliver derved som en organisk Helhed, der har ført Landbruget

frem i Danmark til den ærefulde Stilling, det indtager.

Planteavlens har ogsaa haft sine Udstillinger, og Formaålet med dem er væsentligt det samme som med Dyrskuerne. Planteavlsudstillingen har sin egen Charme og er et Produkt af Sol og Sommer og Landmandens Flid og Omhu, og den er betagende i al sin Friskhed og Ynde og fortæller som næsten intet andet om Bondens friske, frie afvekslende Arbejde.

Foruden de saakaldte Foredragseftermiddage og -aftener knyttes der til Planteavlsudstillingerne og Generalforsamlinger Foredrag over landbrugsfagligt Emne. Oftest er det Foreningens Konsulenter, der tages i Brug, og det maa siges, at Bestyrelsen har hovedsagelig haft Lykke til at vælge dygtige Konsulenter, og dernæst kunde nævnes en Række af landskendte Mænd som Talere ved Foreningens Møder, hvor alle er velkomne. Her kan Udbyttet ikke ligefrem paavises, men der er ingen Tvivl om den store Betydning dette Oplysningsarbejde har, og at en stor Del af Fremgangen har sin Rod deri. Noget lignende gælder de aarlige Sommerudflugter. Det kunde være fristende at nævne dem, og mangen en Læser vilde standse ved en eller flere af dem, fordi han eller hun havde været med, og lyse og fornøjelige Minder vilde marchere frem. Disse Udflugter har et dobbelt Formaal, nemlig at glæde og belære, eller maaske er det rigtigere at sige det saaledes, at sætte Maal, nemlig selv at naa frem til det bedste, man saa paa Turen. Man havde medbragt Mad, og Turen var altid anlagt saa billigt som muligt, og der blev naaet og set meget paa en Dag, f. Eks. i 1928: Ahle Østergaard, Clasonsborg og Studsgaard Forsøgsstation. Udflugten sluttede oftest med fælles Kaffe bord, Taler og Sang, thi Landboforeningens Sangbøger var altid med, og hertil kan føjes et fornøjeligt Samvær og Køreturen hen og hjem, og alt sammen bidrog det til en udbytterig Dag, som sent glemmes.

Vor Landboforening har i sit Omraade været som et større Hjul, der afgiver en Del af sin Drivkraft til flere andre mindre ligesom i et Urværk, saa Viseren efterhaanden kan glide opad mod Højdepunktet, som er det Maal, Landbruget til enhver Tid sætter sig, thi Stilstand, hvor der er Liv, kan der aldrig blive; enten gaar det frem eller tilbage. Blandt de mindre Hjul, som altsaa ogsaa har deres Betydning for Udviklingen, skal her blot nævnes følgende: Ungdoms- og Husholdningsudvalget, desuden

har Havebrugsudvalget faaet Tilskud, og ligeledes er der givet Tilskud til og Samarbejde med »Hover med fl. Sognes Plantningsforening,« og baade i Brejning og Nr. Omme blev der dannet Plantningslav, som optoges som Medlemmer af Plantningsforeningen. I Perioden 1926—30 plantedes der i Nr. Omme 82549 Træer, deraf 68394 Naaetræer, 8020 Tjørn til Hæk og 6135 andre Løvtræer, og en Plantning af forholdsvis lignende Omfang har fundet Sted baade i Brejning og Hover. Der har nemlig fra Begyndelsen af dette Aarhundrede været en voksende Interesse i alle tre Sogne for Plantningssagen, og i Foraaret 1902 stiftedes »Kiddal-Klink-Nørhede Aktieplantage«, og Aaret efter begyndte Tilplantningen af 188 Tdr. Land (103 ha) Hede, som Selskabet havde købt, og ca. 1920 var hele Arealet tilplantet, og rundt i vore tre Sogne er der private Hedeplantager fra omtrent samme Tid. Disse Plantager i Forbindelse med Læplantninger og Haver ved næsten alle Hjem har givet Landskabet, der før omtrent var blottet for Træer, et nyt og forøget smukt Udseende, og de luner om Hjemmene og giver Læ for Husdyr og Markafgrøder. Dalgas sagde engang: »Gør Jylland lodden«. Endnu er der langt tilbage, men i vor Landboforenings Omraade er der altsaa gjort et godt Skridt fremad i den Retning.

Endelig har Landboforeningen givet Tilskud til Nr. Omme-Brejning Husmandsforening og til Biavls- og Husflidsforeninger.

I de 25 Aar har der fundet store Konjunktur- og Udbytte-svingninger Sted, der har givet sig til Kende i Foreningen. Her skal blot nævnes følgende. Generalforsamlingen i 1928 vedtog, at Bestyrelsen skulde anmode Kreditforeningen om at yde saa store Laan som muligt til Landbruget, at dette kunde faa flere Penge at arbejde med — Fire Aar efter, altsaa 1932, ansaa mange den som en ødelæggende Institution, som førte Landmanden ud i Trællekaar, og i omtrent samme Tidsrum gik Foreningens Medlemsantal ned til 282, men er siden igen gaaet frem til ca. 300.

Atter er Verden inde i en stor Krig, som Danmark er blandet ind i, og ingen kan se, hvorledes Fremtiden vil forme sig, men ser vi tilbage, undres vi over, hvor alt i vore tre Sogne har forandret sig i Mands Minde, dog især i »de 25 Aar«. Heden har alle Vegne trukket sig tilbage for værdifulde Afgrøder, Husdyrenes navnlig Kvæggets Antal fordoblet, nye rummelige Staldbygninger har mange Steder afløst de gamle, langt større og værdifuldere

Afgrøder end før, Saa-, Slaa- og Tærskemaskiner findes næsten i alle Landbrug og mange Steder tillige Selvbindere og Malke-maskiner, og elektrisk Kraft er almindelig.

I Tidens Løb har der i de 25 Aar siddet mange i Bestyrelsen, ca. 40 foruden de, der har arbejdet med i Udvalgene, og et stort Arbejde er blevet udført, men her skal endnu kun nævnes to. I alle de 25 Aar har Ole Østergaard været Foreningens Formand, hvilket vist er ret enestaaende. Han har engang udtalt: »Altid en Finger paa Tidens Puls og handl derefter.« Det er ikke alene sagt, men han har rettet sig efter disse Ord og til enhver Tid med stor Indsigt, Dygtighed og Opofrelse af Tid været paa sin Post og virket for Foreningens og derved Landbrugets Fremgang i en vanskelig Tid. Ved Siden af ham skal Mikael Mikkelsen nævnes. Han har siddet i Planteavlsudvalget ligeledes i de 25 Aar. Det er et stort og fortjenstfuldt Arbejde han har gjort i den Tid, og han var og blev gennem Arbejdet en erfaren Mand paa Planteverdenens mange Omraader og ligesom Ole Østergaard en Mand paa den rette Plads.

A. C. V.

PLANTEAVLEN

Naar der tænkes paa Planteavl, vil de Forarbejder, som er udført forud, uvilkaarlig først komme i vore Tanker, og navnlig Hedeselskabet har betydet meget ved Tilskud til Læ- og Hegnsplantning og Plantninger af samlede Naaetræsplantning samt til Mergling af nyopdyrket Hede og Oprettelse af Moseforsøgsstationer. I de senere Aar har Ringkøbing og Omegns- og Hover m. fl. Sognes Plantningsforening og oprettede Plantningslav i Landboforeningens Omraade gjort et godt Arbejde for at fremme Hegns- og Læplantning, et Arbejde, som fremdeles bør finde Sted til Gavn for Planteavl og Husdyrbrug.

Straks ved Landboforeningens Oprettelse lod den sig indmelde som Medlem af »De samvirkende landøkonomiske Foreninger i Ringkøbing Amt«, hvorfra adskillige Medlemmer i Landboforeningen har faaet fin Anerkendelse for gode veldrevne Markbrug, og som Medlem af «Foreningen af jyske Landboforeninger» faar vi tilsendt baade den jyske og de lokale Planteavlsberetninger, der giver Oplysning om de aarlige Resultater af Forsøgsarbejdet i Landboforeningerne i Jylland, saasom Sorts-, Stamme- og Gødningsforsøg og Læplantningens Indvirkning paa Afgrøderne m. m., hvilket tilsammen giver gode Oplysninger for Tilrettelæggelsen af en Markplan og Jordens Tilsaaning.

Der er ogsaa Medlemmer af Landboforeningen, som er tilkendt god Anerkendelse for veldrevne Markbrug, og der blev i en Aarrække tildelt Landboforeningen et Antal Stamsædsprøver med 10 kg og Stamlæggekartofler med 50 kg i hver Prøve. Disse Prøver blev hvert Aar fordelt til Medlemmerne i Landboforeningen, og i 1917 fik vi desuden tildelt 100 kg Stamsæd (Petkusrug), og Prisen var da 70 Kr. Da Landboforeningen var stiftet, gik den straks i fælles Planteavlsarbejde med følgende Foreninger: »Videbæk og Omegns«, »Ulfborg og Omegns«, og »Ulfborg-

Hind Herreders Landboforening«, og disse fire Foreningers Planteavlzarbejde lededes saa af samme Konsulent indtil 1936, da Ulfborg-Hind Herreders Landboforening bestemte sig til at staa ene med en Konsulent. Følgende Konsulenter har virket for Foreningen igennem de 25 Aar: Kristiansen, Høgsbro-Holm, L. Lauritsen, Johs. Ridder, Østergaard, Skarregaard og Carl Bank.

Landboforeningen gik straks med i de forskellige Planteavlzarbejder, som Forsøgsvirksomheden omfatter, nemlig Gødnings-, Sorts-, Stamme- og Afsvampningsforsøg, desuden Jordbundsundersøgelser, derunder Kalktrangsundersøgelser og Fosforsyreprøver, Oprettelse af Plantningsplaner i Brejning og Nr. Omme, hvilket Arbejde fremdeles bør fremmes. Konkurrencer for hele Markbrug, Roemarken og Havebrug er bleven afholdt. I 1916 var der f. Eks. 2 Deltagere i hele Markbrug, 5 i Roemarken, og i 1923 i hele Markbrug 4, Roemarken 9 og Havebrug 2 Deltagere. Fremavlens har ogsaa haft Foreningens Interesse, idet den i 1916 har antaget 3 Fremavlere af Kartofler, nemlig Anders Chr. Nielsen, Hover, og Kristen Hansen, Grønbjerg, begge i Richters Imperator, og Niels Kristensen, Sønderkjær, i up to date. En Kartoffelsektion oprettedes den 20. Marts 1937, og dens Formaal er at føre Avlen af Læggemateriale under Kontrol, saa baade Sygdomme og andre Sorters Indblanding hindres, og samtidig skal den medvirke ved Salg af Lægge- og Spisekartofler.

Salg af Sædekorn og Markfrø samt Havefrø er bleven varetaget af Bestillingsmodtagere og Planteavlskonsulenten. Der er ogsaa gjort Forsøg med at udrydde Muldvarpen, og der har aarlig været afholdt Markmøder i Sognene, og en Planteavlsudstilling ved Dyrskuerne. Desuden er der bleven afholdt Planteavlsudstilling om Efteraaret i Forening med Vinding-Vind Landboforening og Husmandsforeningerne Vinding-Vind og Nr. Omme-Brejning. Der har været god Tilslutning af Udstillere, og Besøget har altid været stort, og Konsulenterne har hver Gang udført et godt og ihærdigt Arbejde med Arrangeringen før og Forklaringen under Udstillingen, der plejer at strække sig over tre Dage.

I 1922 blev der i Foraaret anlagt en Iagttagelsesplantning i Snogdal. Landboforeningen deltog nemlig i Aarene 1918—22 i Frugtundersøgelsen i Danmark, og i 1921 søgte den om Godkendelse af en Iagttagelsesplantning paa 25,6 ar i Snogdal, og der blev plantet 100 Æbletræer i 25 Sorter. Plantningen blev udført

i Foraaret 1922 og godkendt, og Sortsvalg og Arbejdets Udførelse lededes af Gartner N. Poulsen, Ringkøbing, og han var en god Medhjælper.

Plantningen har staaet aaben hele Tiden for Besøg, og hver enkelt Plante har været etiketteret, saa enhver har let ved selv at orientere sig og selv bedømme en Sorts Forhold til de andre, og Plantningen er ofte bleven forklaret for de besøgende, af hvilke der har været mange i de Aar, som er gaaet; desuden er en aarlig Beretning bleven givet ved Landboforeningens Generalforsamling.

Endelig skal der tilføjes, at »Foreningen af jydsk Landboforeninger« omtrent Aar 1920 oprettede en Græsmarkssektion, hvis Formaal en en Forbedring af Græsmarkerne. Ikke saa faa Medlemmer af Landboforeningen her er med i dette Arbejde, og der er hos Lars Oksfeldt, No, bleven foretaget Kali- og Forsørsforsøg, som tog sin Begyndelse 1934.

Denne Side af Landboforeningernes Virksomhed har i Brejning haft en Foregangsmand i August Fenger, Bilring, der allerede saa tidlig som i Aarene før 1900 gjorde Forsøg med rene Bælgsædmarker for derved at udnytte Luftens Kvælstof.

Den 7. December 1932 tildelte Landboforeningen Martin Nielsen, Opsund i Brejning, Foreningens Sølvbæger for veludført Opdyrkning, Mergling og Hegnsplantning, og i 1934 modtog Niels Kristensen, Bjørnkjær, ved Landboforeningens Generalforsamling »Det kongelige danske Landhusholdningsselskab«s Sølvmedalje for Landboflid og lang og tro Tjeneste.

M. M.

HUSDYRBRUGET

En af de første her paa Egnen, som gjorde et Arbejde for Husdyrbruget, var August Fenger, Bilring. Det var vel særlig Hesteavlen, han arbejdede med, men det bør dog nævnes, at han saa tidlig som før Aarhundredskiftet fik sin Kvægbesætning tuberkulinprøvet. Tillige kan nævnes, at Proprietær Kofoed, Brejninggaard, i Nærheden af 1880 indførte en hollandsk Tyr til Forbedring af hans Besætning.

Hesteavlsforeningen for Brejning, Hover og Nr. Omme stiftedes i December 1918, og dens første Formand var Kristen Andersen, Brejning, og Brejning-Muldbjerg Kvægavlsforening stiftedes 1915, og faa Aar derefter var der tre Foreninger med 5 Tyre i Brejning. Det var Korthorns Kvæg, der særlig havde Folks Interesse, og omkring 1918 indførtes der en Del engelske Fuldblodstyre. I Nr. Omme og Hover var Interessen delt mellem jydsk og Korthorns Kvæg, og 1906 oprettedes en jydsk Kvægavlsforening i Hover og derefter en i Nr. Omme, og senere oprettedes der ogsaa Foreninger for Korthorns Kvæg i disse Sogne. Det kan ogsaa nævnes, at Landboforeningen i Foraaret 1918 indkøbte 14 Korthorns Kvier i Ribe, og i Efteraaret 1919 købtes 6 Kvier, som solgtes til Foreningens Medlemmer, og at der ved Dyrskuet i Spjald 1922 var fremstillet 34 Stk. Afkom efter 5 Korthorns Tyre. Nogle Aar efter, da Kødpriserne faldt, kom der en Del Besætninger af rød dansk Malkerace, og nu er der i de tre Sogne mange Besætninger med denne Race, og i Brejning er der dannet en Kvægavlsforening. Den 1. April 1940 begyndte »Ringkøbingegnens jydsk Kvægavlsforening for kunstig Sædooverføring« sin Virksomhed, og den har ikke saa faa Medlemmer indenfor vor Landboforenings Omraade.

Den første Kontrolforening indenfor samme Omraade oprettedes 1902 i Nr. Omme, og den var i Virksomhed i 3—4 Aar og stod derefter stille i nogle Aar, men stiftedes for 3. Gang 1927,

og den har holdt sig siden. Den 1. Maj 1916 begyndte Brejning-Hover Kontrolforening sin Virksomhed, og den har fortsat Arbejdet uafbrudt siden, og der er nu en Forening i hvert Sogn. Som Udtryk for, hvor stor Fremgang Kvægavls- og Kontrolforeningerne ydelsesmæssig har haft i de to sidst nævnte Foreninger, kan nævnes, at i Regnskabsaaret 1916—17 var Gennemsnittet 3,54 pCt. Fedt og 117,1 kg Smør, og i 1937—38: 3,77 pCt. Fedt og 163,4 kg Smør pr. Ko. For Nr. Ommes Vedkommende er det i 1930—31: 3,61 pCt. Fedt og 138,0 kg Smør, og i 1938—39: 3,68 pCt. Fedt og 157,15 kg Smør pr. Ko. Hvad Kvægavlsforeningerne har betydet med Hensyn til Dyrenes Bygning kan ikke opgøres med Tal, men Fremgangen er let at se.

Tuberkulosebekæmpelsen har særlig i de sidste Aar haft Fremgang, og som Udtryk derfor kan nævnes, at i 1935 inden for Landboforeningens Omraade var der 20 pCt. af de kontrolerede Besætninger, som bestod Tuberkulinprøven, og 50 pCt. i 1939, og i 1940 er der bleven særlig mange Besætninger rensat.

Ved Landboforeningens Foraarsgeneralforsamling 1934 valgtes et Husdyrbrugsudvalg, nemlig Kristian Snogdal og Martin Møller, Brejning, Peder Kr. Pedersen, Nr. Omme, og Kristen O. Kristensen, Hover. Af Arbejde, som Udvalget har taget sig af, kan nævnes, at der i to Aar, nemlig 1936—37 og 1937—38 har været afholdt Konkurrencer mellem hele Kvæghold med henholdsvis 5 og 3 Deltagere. Disse Konkurrencer blev vanskeliggjort ved Mund- og Klovsyge i Efteraaret 1938 og senere ved Krigen. Desuden er der flere Gange afholdt Kaaring af Køer, og ved disse er der bleven kaaret ca. 60 Køer, og der er bleven afholdt Kursus to Gange i Møstring af Heste med god Tilslutning.

Ved Landboforeningens Generalforsamling 25. Marts 1939 vedtoges det, at man skulde søge at give Medlemmerne Vejledning ved Opførelsen af Landbrugsbygninger, og dette Arbejde blev henlagt til Husdyrbrugets Udvalg, som forberedte Arbejdet, men paa Grund af Krigen er der jo ikke bygget noget siden.

C. O.

HUSHOLDNINGSSARBEJDET

Inden for Landboforeningen er der en Gren, som kaldes Husholdningsarbejdet; det er en lille Gren, men nok levedygtig. Det er mest korte Kursus i Bagning, koldt Bord, Madlavning i Dyr-tid o. lign., der arbejdes med. Vi har ligeledes haft Kursus i Kransebinding og Borddekorationer, og vi har lært at rense og damppresse vore Mænds Tøj. Endvidere har vore Konsulenter lært os at lave Juleknas og Pynt til Juletræ og Julebord, ligesom vi ogsaa har set, hvorledes man kan lave mange og billige Julegaver af Rester fra Kludeposen, og dejlige Vattæpper har vi set blive tillavet af uldne strikkede Klude, som er forarbejdet til Uldvat paa Uldspinderiet.

En dejlig Sommerdag havde vi en Havevandring, og mange Raad og Vink angaaende Havens Røgt og Pleje fik vi. Længere Kursus for unge Piger er ligeledes forsøgt, og jeg tror, at de, der var med, fik godt Udbytte af det. Det holdtes een Eftermiddag om Ugen i 10 Uger, og det var meget fornøjeligt at se og høre de unge Pigers Iver for at faa deres Opgaver løst saa godt som muligt.

Sidst, men ikke mindst, skal nævnes vore Sykursus, thi der er som Regel bedst Tilslutning, saa jeg tror, det er Syningen, vi er allermost glade for. Man lærer en Mængde ved saadan et Sykursus. Mønstrene faar man og kan saa lettere sy paa egen Haand bagefter, og jo tiere man er med, des gladere bliver man for det.

Alt i alt synes jeg, vi maa være glade for vort Husholdningsarbejde og hver især støtte det, som vi kan, især ved at møde, naar Udvalget indbyder.

Vi maa alle dygtiggøre os!

»Det gælder at virke med Flid og Fornuft,
saa intet af godt gaar til Spilde,
saa hver faar sin Ret og for Glæden faar Luft,
saa Hjemmet maa hygges med Kærligheds Duft«.

UNGDOMSAFDELINGEN

1920 opfordrede Bestyrelsen for Landboforeningen følgende Mænd til som Udvalg at søge at faa et Arbejde sat i Gang til Dygtiggørelse af Ungdommen. Udvalget kom til at bestaa af Konsulent Lauridsen, Ole Kirkegaard, Hover, Kristen Sandbæk, Brejning, og A. Chr. Vestergaard, Nr. Omme Skole. Vestergaard blev Udvalgets Formand, og Lauridsen dets Sekretær. Udvalgets Arbejde førte straks til Dannelsen af »Brejning-Hover-Nr. Omme Landboforenings Ungdomsafdeling«. Der var noget nyt, som dermed tog sin Begyndelse, saa godt som det første af den Art her i Landet.

Afdelingen fik sine egne Vedtægter, hvorved Arbejdet kom til at gaa efter en bestemt Plan, og Ungdomsafdelingen vakte betydelig Interesse og Opmærksomhed, saa selv Landsudvalget for Ungdomsarbejdet udbad sig Oplysninger om Arbejdet og om Afskrifter af Vedtægterne til Vejledning for Udvalg med lignende Formaal.

Hvert Foraar i Marts samledes de unge for sammen med Bestyrelsen at drøfte Sommerarbejdet og Sommerudflugten m. m. Det første var Forsøgsdyrkning af Kaal- og Runkelroer, Kartofler, Kaal, Ærter m. m., hvortil knyttedes Stamme- og Gødningsforsøg, men det var tillige en Konkurrence, idet der uddeltes Præmier i det aarlige Efteraarsmøde i Oktober. Disse to Møder Foraar og Efteraar var meget fornøjelige. Ungdommen var saa dejlig interesserede, fordi de her mødte noget nyt, og Landboforeningens Konsulenter var utrættelige i at gøre Aftenen saa belærende og interessant som muligt, saa Tiden gik udmærket med Forhandling og Foredrag, og ved Kaffebordet med Taler og Sang. I de første Aar var det Konsulenterne Lauridsen og Ridder og siden Skarregaard og Grue Sørensen og nu Bank og Jensen, der alle har været ihærdige og opofrende Medarbejdere.

Desuden var der ogsaa Konkurrencer i Roeudtynding og Ind-

øvelse i Bedømmelse af Heste, Kvæg og Svin ved Dyrskuerne, og de unge, som vovede at være med der, gjorde det ofte udmærket. Om Vinteren Prøvemalkning under Vejledning af en dygtig Malkelærer. Malkningen krævede en temmelig stor Kobesætning, da der var god Tilslutning baade af Karle og Piger. Først blev der holdt et Foredrag om den rigtige Malkning og dens Betydning, og saa gik man ud i Stalden til Indøvelse af Hegelunds Malkemetode, og Resten af Aftenen Aftensmad, Taler og Sang, og til Slut en Tak til de brave Værtsfolk, hvor det hele var foregaaet. To Gange holdtes en Ungdomsdag. Her skal blot den første nævnes. Kl. 9 Form. begyndtes med Forklaringg af Maskiner og Demonstrationer under Ledelse af Konsulent A. K. Olesen, Skanderborg, og navnlig Kartoffeløptagere i Virksomhed fulgtes med stor Opmærksomhed. Derefter Hestebedømmelse ved Kr. Sand Korsgaard i Ulfborg, og Øvelse i Kvægbedømmelse ved Konsulent Lauridsen, saa Kaffebord og dernæst Foredrag af Konsulent Olesen om Maskiners Behandling og af Kr. Sand Korsgaard om Hestens Pleje. En udmærket Dag med god Tilslutning, ca. 70 unge og en Del ældre.

Ved alle vore Møder spillede belærende Foredrag en stor Rolle, og dog bliver det maaske den aarlige Sommerudflugt, som de unge mest levende vil bevare i Erindringen. Her kan ikke fortælles ret meget om disse, men det skal betones, at Fart, ungdommeligt Humør og Interesse prægede dem, og mange ældre fandt, at det var umaadelig fornøjeligt at være med. Her skal blot nævnes en enkelt Udflugt blandt de mange som et typisk Eksempel.

Den 27. Juli 1923 samledes Bilerne fra de tre Sogne i Tim Kl. 9 Form. Turen gik først til Peder Herping, Trans: Svineavl; medbragt Mad spistes derefter paa Hotel Bovbjerg. Saa gik Turen til Kr. Brændgaard, Vandborg: Planteavl, derfra til Harboøre Strand, Kirke og Kirkégaard, dernæst til Chr. Rabæk, Gudum: Masseopdræt af Grisesøer, til Jens Havskov, Bjerg: Mønstergaard i alt og til sidst Kaffebord og Samvær i Lemvig. Hvilken en Mængde Indtryk maatte en saadan Dag ikke give de unge. Tilslutningen stor, ofte henimod 100, og mange unge tænker sikkert med Taknemlighed og Glæde tilbage paa disse Udflugter. — De første Udvalgsmedlemmer er traadt fra, og andre kom til, dog hver Bevægelse har sin Bølgedal, og Ungdomsafdelingen har haft sin, men det skal bemærkes, at der i Vinteren 1939—40 blev

baade i Spjald, Grønbjerg og Hover holdt Ungdomskursus en Eftermiddag ugentlig med stor Tilslutning, hvilket lover godt for Fremtiden, og det er glædeligt, thi det maa aldrig glemmes, at det er først og fremmest en god Landboudom, der skal bære vort Land frem til lysere Tider.

TIDEN EFTER

Det er allerede nævnt, at vor Landboforening staar nu ved Slutningen af dens første 25-aarige Periode ligesom al anden Virksomhed i vort Land over for en saare usikker Fremtid, men det skal være vort Haab, at Danmark maa blive bevaret, og Fred og Frihed maa blive os givet igen, og saa har vi den Tro til vort Folks Sundhed og Styrke, at det i Enighed vil bygge videre paa det Grundlag, som Fædrene har lagt, saa det atter maa dages i Danmark igen, thi »end er der en Gud for oven, som raader for Danmarks Sag«.

A. C. V.

